

Història d'una torre d'estiueig anomenada Caseta Blanca que va acabar okupada amb el nom de la Jungla

La misteriosa finca del carrer Arc de Sant Martí

Paret i barana de la finca Caseta Blanca al carrer de l'Arc de Sant Martí. A la dreta, rajola amb un drac que decora repetida la sanefa de la part superior de la paret

FOTO: JOAN CORBERA

Joan Corbera

Quan caminem pels carrers dels nostres barris sovint ens sorprèn un element arquitectònic singular que capta la nostra atenció: un edifici, un jardí, una decoració... Elements que trenquen la monotonia de l'itinerari. Aquest és el cas del llarg mur que voreja el carrer de l'Arc de Sant Martí, entre Camil Oliveres i Comalada. Veiem una paret ben construïda, amb una sanefa ceràmica pintada amb el dibuix d'un drac, coronada amb una barana elegant. Intuïm que estem davant d'una finca especial amb signes d'abandonament. Aquest espai, reservat a equipament segons el Pla General Metropolità, s'ha salvat de l'allau constructiu. El solar forma part del barri de la Font d'en Fargues, al límit amb el Guinardó. Un misteri ha envoltat la propietat. El veïnat de la zona desconeix en bona part el seu passat. Els interrogants s'incrementaren durant els anys en què la finca va estar ocupada: qui era el propietari? com és el seu interior? per què estava mig abandonada? Els dracs de la sanefa semblen protegir aquests secrets.

Un personatge és al centre d'aquesta història: Joaquim Rivera i Cuadrench, un mestre d'obres de Sant Martí de Provençals que a finals del segle XIX va comprar molts terrenys en aquesta zona muntanyosa de la ciutat. Una part de les seves adquisicions la va urbanitzar (especialment uns terrenys situats entre els carrers de Xiprer i Art) i una altra part la va destinar al propi gaudi amb l'edi-

ficació d'una torre, la Caseta Blanca, i d'uns jardins perfectament dissenyats. A aquesta part dediquem la present recerca que iniciem remuntant-nos al passat.

Uns terrenys a Sant Andreu de Palomar

El comte de Creixell, Francesc Ramon Sagarriga i Queralt, era a començaments del segle XIX el propietari de la Torre Llobeta, la masia senyorial que es troba al passeig de Maragall. El 1721 els seus avantpassats, després de guanyar diversos plets, aconseguiren la propietat de l'heretat que des del segle XVI pertanyia als Sapila. La finca ocupava més d'11 ha, i anava des de la riera d'Horta fins als turons del Guinardó. El 1877, per mitjà d'una permuta, la Torre Llobeta va passar a mans de Josep M. Comas d'Argemí fins que va ser venuda el 1928 a la Junta Mixta de Urbanització y Acuartelamiento i, més tard, a l'Ajuntament, el qual hi edificà un polígon d'habitatges socials. ⁽¹⁾

El comte, el 21 de gener de 1800, va concedir en establiment als pagesos Jacint Viñas Ferrer i Jaume Feliu "aquella part de muntanya en part plantada de pinatons, en part herma y en una petita porció plantada de viña de tinguda sinch mojadadas y mitja poch mes o menos [26.931

Un personatge és al centre d'aquesta història: Joaquim Rivera i Cuadrench, mestre d'obres de Sant Martí de Provençals

m²] en lo terme de la parroquia de San Andreu a cens de vint lliures, dotze sous y sis diners..." segons recull l'escriptura signada davant el notari Fèlix Veguer i Avellà. ⁽²⁾ Uns mesos més tard, els dos pagesos es repartiren el terreny a parts iguals, de 2 mujades 3 quartes (13.465,5 m²) cadascuna, quedant-se en Jacint Viñas la part situada més al sud. També dividiren per la meitat el cens que havien de pagar al comte de Creixell.

Poc temps després, el 30 de juny de 1800, Viñas va vendre la seva part a dos compradors emparentats: 1 mujada (4.896,5 m²) a Joan Boada, i 1 mujada i 3 quartes (8.569 m²) a Francesc Boada. Aquesta venda es referia a la propietat útil de la peça de terra; el comte de Creixell en seguia tenint el domini directe de manera que els nous propietaris li havien de pagar la part dels censos que els pertocava, en funció de l'extensió de la terra. Els Boada eren pagesos i destinaren els terrenys comprats a plantar vinya.

Pel que fa a la nostra història, ens fixarem en la part comprada per Francesc Boada. En una data indeterminada la vinya la va heretar el seu fill, Francesc Boada i Miralles. El 1869 una petita part del terreny va quedar afectada per la construcció de l'aqüeducte de Dosrius, iniciativa impulsada per la Companyia d'Aigües de Barcelona, empresa belga, la qual cosa creava una servitud a la propietat (veure el requadre adjunt).

Francesc Boada i Miralles va morir el 1872. Va heretar la propietat el seu fill gran, Francesc Boada i Pujadas, també pagès, qui des de feia uns anys admi-

Panoràmica presa des de les terres de la Caseta Blanca, mirant cap a Sant Andreu de Palomar, l'any 1902. Es veu l'encreuament dels carrers actuals Amílcar i Comalada. En aquest lloc s'hi veu la torre Maset Balbina

LES CONDICIONS DE LA SERVITUD DE PAS DE L'AQUÛDUCTE DE DOSRIUS

■ El 1867 es va constituir a Lieja (Bèlgica) la Companyia d'Aigües de Barcelona amb la finalitat de conduir l'aigua d'unes mines situades a Dosrius i Canyamars fins a Barcelona per mitjà d'una canalització de 51.734 metres. El 12 de desembre de 1868 aquest projecte va ser declarat d'interès públic, fet que obligava a cedir el pas de l'aqüeducte als propietaris de terres que es trobaven en el seu traçat, com va ser el cas de la vinya de Francesc Boada. El 12 de setembre de 1869 el propietari va signar un acord amb la Companyia d'Aigües de Barcelona, pel qual quedava afectada una superfície de 51 m. de llarg per 4 m. d'ample, total 204 m². El preu de la indemnització va ser de 61 escuts, 20 cèntims (153 pessetes). Aquesta pacte va ser escripturat el 25 de gener de 1873, davant el notari Josep Vulart i Estrany (AHPB 1.377/12).

La servitud tenia unes condicions particulars, com podem llegir a l'esmentada escriptura. N'anumerem algunes textualment:

■ "... no pudiendo ser obstáculo dicha servidumbre para que los propietarios o dueños de los predios sirvientes construyan por encima del acueducto, mediante que este no se altere. Que en los edificios que se construyan no podran establecerse en las inmediaci-

ones del acueducto cañerías o puntos de desagüe de las aguas sucias u otras substancias que puedan perjudicar la bondad y potabilidad que en si tenga el agua ni oponerse á las reparaciones del acueducto.

■ Que los propietarios se comprometen á no plantar desde que quedase terminado el acueducto y mientras existiese, árboles cuyas raices puedan perjudicarlo o á las aguas que por él discurren sobre el trayecto de dicho acueducto en una franja de tres metros de ancho siguiendo la línea de la conducción mediante la correspondiente indemnización de perjuicios por esta prohibición, pudiendo no obstante plantar cepas así como toda clase de árboles frutales á excepción de la higuera y el nogal, y estos y todos los demás sin excepción alguna en los trechos en que las aguas deban pasar ó pasen en sifón ó túnel.

■ Que los propietarios permitirán pozos de limpieza y de registro a cada trescientos metros de la línea de conducción debiendo la compañía situarlos, si es posible, en la inmediación de un camino, torrente u otro cauce público ó en el punto que le designasen los propietarios de los terrenos donde debieran establecerse, salva la distancia respectiva y proporcional de unos pozos á otros, pudiendo la compañía por medio de su delegado visitar inte-

rrior y exteriormente las entradas, salidas y desagües de los túneles, sifones, viaductos y pozos de limpieza y de registro que exijan la inspección para sus reparaciones sin que á ello puedan oponerse los propietarios;

■ Que era y será en su caso obligación de la compañía extraer de las fincas en donde se verifiquen los trabajos e inmediatamente de terminados estos las tierras, escombros ó limo resultantes de las operaciones á menos que se conveniese otra cosa con los propietarios;

■ Que el acueducto y todos las obras del mismo deberán construirse completamente impermeables para que no absorban aguas que no sean de su propiedad;

■ Que cuando con el acueducto debiese cortarse alguna mina ó alumbramiento de aguas de propiedad particular, la Empresa construirá allí su acueducto forzosamente por medio de sifón, ..."

La revista *EL POU* número 10, de l'any passat, va publicar un reportatge sobre la troballa d'un tram d'aquesta conducció en unes obres dutes a terme al passatge de l'Arc de Sant Martí que es troba a tocar de la finca de què parlem i ben segur que apareixeria un altre tram a l'interior de la finca si es fes una petita excavació.

nistrava els béns del seu pare. Tenia set germans, cinc homes i dues dones, als quals, per raons testamentàries, havia de pagar 200 lliures (533 pessetes) de la llegítima a cadascun d'ells. Per aquest motiu o per altres, el 1879 Francesc Boada i la seva mare, Gertrudis Pujadas, demanaren un préstec de 5.000 pessetes a Josep Puigmartí Altimira. Una part d'aquest préstec, 1.000 pessetes, el varen avalar hipotecant la finca de què parlem. A les estretors econòmiques s'hi afegí a partir de 1881 el desastre de la fil·loxera que va arrasar les vinyes de tot el pla de Barcelona i de bona part de Catalunya. Tot convidava, doncs, a buscar una sortida i la solució va ser vendre la finca. Com a pas previ, el 9 de febrer de 1891, Boada va comprar el cens que gravava la propietat pagant al comte de Creixell, en aquell moment Mariano Sagarriga, la quantitat de 575 pessetes. D'aquesta manera el pagès aconseguia el ple domini de les terres.

Joaquim Rivera i Cuadrench

Com he dit més amunt, el personatge central de la nostra història és el senyor Joaquim Rivera i Cuadrench (1854-1919). Vivia a la barriada del Clot, on va començar com a mestre d'obres i va acabar ocupant importants càrrecs institucionals. Com a constructor, fou adjudicatari de moltes obres públiques de Sant Martí de Provençals (per exemple, el mercat i l'església parroquial del Clot, sota les ordres de l'arquitecte Pere Falqués) i va edificar diversos habitatges a l'Eixample. Pel que fa a la seva projecció institucional, va ser conseller de l'Ajuntament de Barcelona pel districte X (el 1899 i el 1901), vicepresident de la Junta de la Sèquia comtal, fundador de l'Ateneu Obrer Català de Sant Martí o tesorer de l'Ateneu Barcelonès, entre altres càrrecs. El seu ideari polític era proper al catalanisme de la Lliga. En unes primeres núpcies tardanes, Rivera es va casar amb Casimira Rosich Escofet, amb la qual no tingueren fills. D'un segon matrimoni amb Dolors Illamola Casteràs va tenir tres fills: Pere Màrtir,

Esquela de Joaquim Rivera i Cuadrench al periòdic *La Veu de Catalunya*

Altar de Sant Antoni de Pàdua patrocinat per Joaquim Rivera a la parròquia del Clot. Va ser destruït durant la Guerra Civil. Al costat, retall de premsa sobre la inauguració de l'altar de Sant Antoni de Pàdua

—Ayer fué inaugurado en la parroquial iglesia del Clot un magnífico altar, estilo gótico, dedicado al culto de San Antonio. El proyecto es debido a don Joaquín Rivera y la ejecución al escultor don Vicente Torner, sucesor de Juan Riera.

LA VANGUARDIA (LVG) 14/06/1913

reus de Joaquim Boada Pujadas, que encara estava pendent.

Per aquelles mateixes dates, Joaquim Rivera va comprar quatre parcel·les contigües. Una peça de terra pertanyia a un tal Francesc Vallet; dues peces més les va comprar a Pere Borràs Suñol (propietari, entre moltes altres coses, de la Torre dels Pardals) i la darrera a Pere Vintro Mariné. Sumant totes les adquisicions, la finca tenia una extensió de 24.926,17 m², quasi 2 ha i mitja. En aquest ampli espai, Rivera hi va construir un edifici, la Caseta Blanca, i uns jardins esplèndids.

Descripció de la Caseta Blanca

Els diversos documents notarials i registrals de començaments del segle XX sempre descriuen aquesta propietat amb

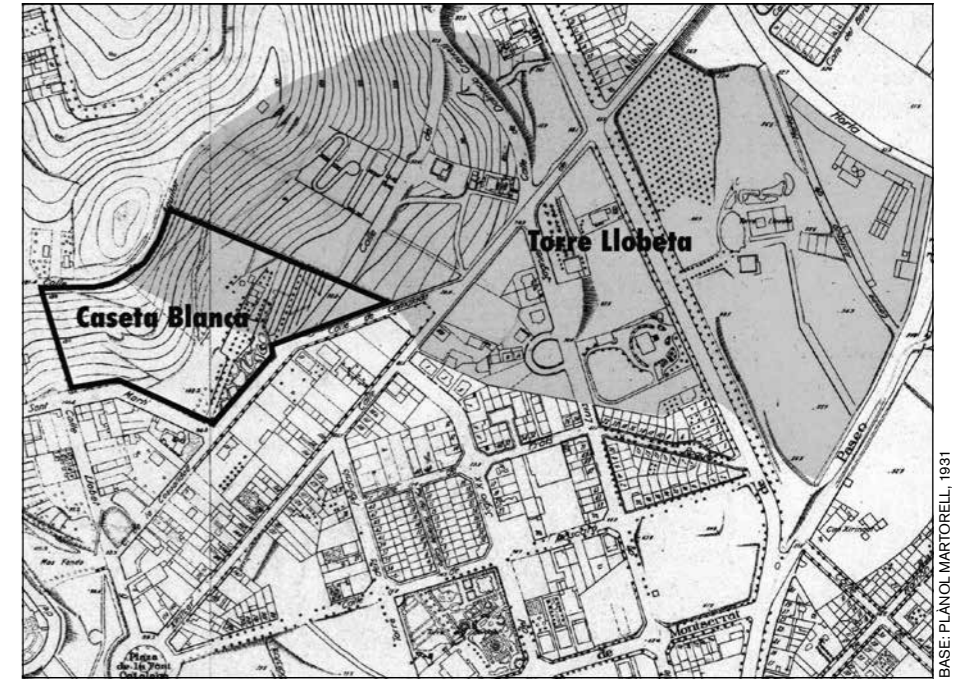
els següents termes: “Porción de terreno de figura muy irregular con una casatorre y jardín sita en la barriada de San Andrés de Palomar de esta Ciudad en el paraje conocido por la Parra y conocida esta finca por terrenos de la “Caseta Blanca”, de cabida veinte y cuatro mil novecientos veinte y seis metros diez y siete decímetros cuadrados, lindante por el Norte con viña del Señor Marqués de Castellbell, poseída en arriendo por Don Joaquín Rivera, por Oriente en parte con la calle Nacional, en parte con la calle Arc de Sant Martí, en parte con Don Cornelio Bosch y en parte con Don Francisco Siqués, a Poniente con propiedad de la Señora Casanovas de Fargas, al Sud parte con Don Manuel Esteban, parte con la calle Arc de Sant Martí, parte calle de Valls y parte con la plaza del Àliga”.

Aquesta descripció mereix alguns comentaris. Desconeixem el que significa “paraje de la Parra”, un topònim que no

El 14 de març de 1891, Joaquim Rivera i Cuadrench va comprar la vinya de Francesc Boada, el primer nucli de la Caseta Blanca

hem trobat en cap altre document. Pel que fa als límits de la finca es poden fer algunes observacions. En el límit nord hi ha la vinya del marquès de Castellbell (arrendada pel propi Joaquim Rivera) que formava part de la gran propietat d'aquesta família noble. En algun altre document es precisa aquest límit nord amb el nom del VIè marquès de Castellbell, en Joaquim de Càrcer i d'Amat (1836-1923).

Les propietats limítrofes per la banda est són variades. S'esmenten dos carrers, el Nacional (actual carrer d'Amílcar) i el de l'Arc de Sant Martí. El traçat actual d'aquest darrer carrer no té res a veure amb el que tenia cap a 1910. En aquella època, el carrer de l'Arc de Sant Martí s'iniciava al carrer d'Amílcar i s'enfilava per l'actual carrer de Comalada. Si ens situem en aquest indret, veurem com l'actual carrer de Comalada enfoca directe a la porta d'entrada de la finca la Caseta Blanca. En aquest punt, l'Arc de Sant Martí girava cap a l'esquerra ocupant l'únic tram antic que ha mantingut el nom. Més endavant, l'Arc de Sant Martí s'enfilava cap amunt per l'actual carrer de Camil Oliveres i seguia, en corba cap al carrer d'Ercilla fins arribar a Sales i Ferrer. El tram actual d'Arc de Sant Martí entre els carrers Llobet i Vall-llosera i Camil Oliveres abans es deia Casualtat (veure gràfic). D'acord amb aquest antic

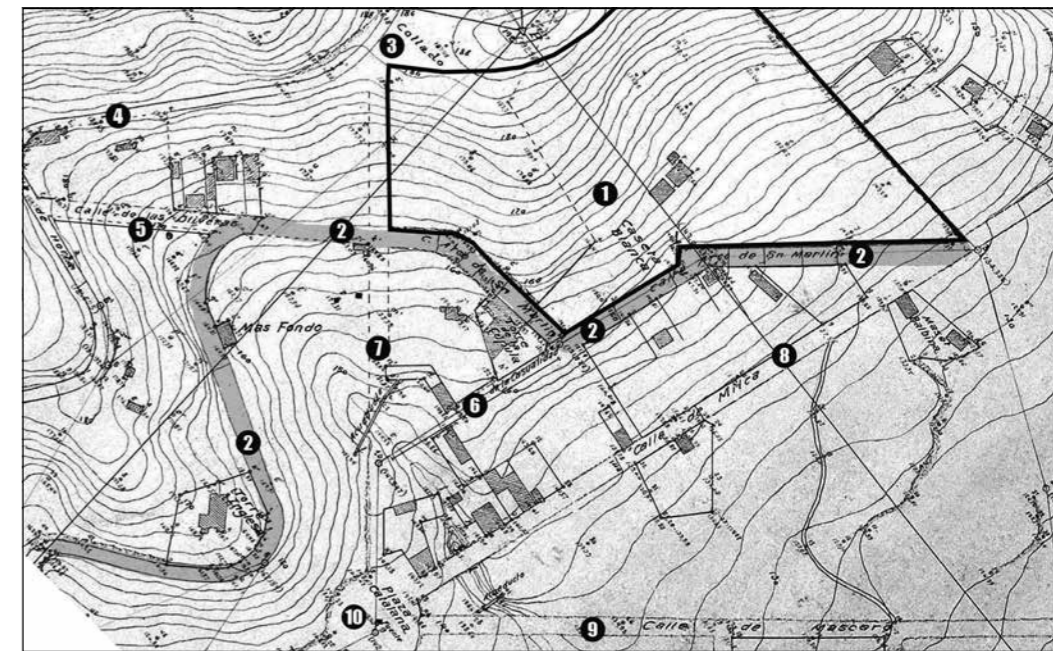
En fons gris, l'extensió aproximada dels terrenys de la Torre Llobeta a finals del segle XIX. Perfilat en negre, l'extensió de la Caseta Blanca

recorregut, el carrer de l'Arc de Sant Martí no feia altra cosa que delimitar la propietat de Joaquim Rivera Cuadrench per la banda est i sud. És molt probable que el mateix propietari, tan vinculat al Clot i a Sant Martí de Provençals, de pensament catalanista, suggerís el nom d'Arc de Sant Martí (que coincidia amb el nom d'un periòdic escrit en català a l'antic poble). El text del Registre que comentem, indica que també per l'est la Caseta Blanca limita amb dos propietaris, Corneli Bosch i Francesc Siqués, dos

probables compradors de parcel·les de l'antiga Torre dels Pardals.

Els límits per ponent són clars i únics: les terres de Montserrat de Casanovas, esposa de Pere Fargas, que va promoure l'àmplia urbanització de la Font d'en Fargues. Aquesta frontera vindria dibuixada per l'actual carrer d'Aguilar.

Finalment al sud es cita el propietari d'una parcel·la, Manel Esteban, i els carrers Arc de Sant Martí (ja ho hem comentat més amunt), Valls (actual carrer Llobet i Vall-llosera) i la plaça de l'Àliga

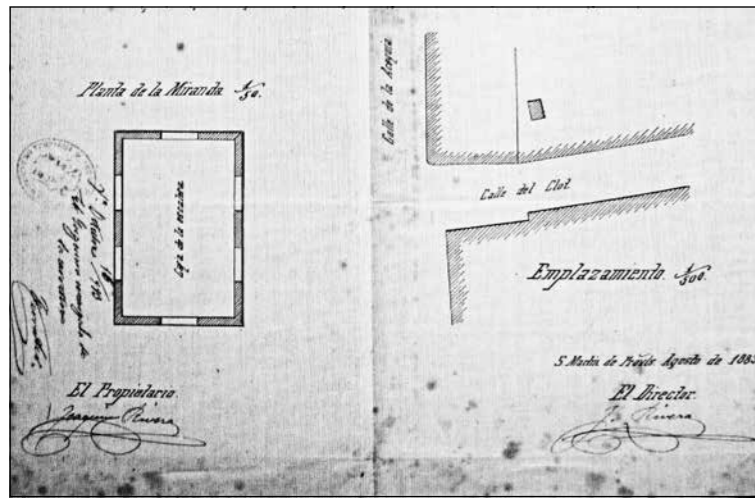

La Caseta Blanca i el seu entorn el 1915:

1/ Extensió de la finca. 2/ Amb fons gris, el carrer de l'Arc de Sant Martí a l'època. 3/ La plaça de l'Àliga. 4/ Carrer Horta, avui Garriga i Roca. 5/ Carrer de les Oliveres, avui part de Camil Oliveres. 6/ Carrer Casualtat, avui part d'Arc de Sant Martí. 7/ Carrer Valls, avui Llobet i Vall-llosera. 8/ Carrer d'Amílcar (en el mapa escrit Milcar, per error). 9/ Carrer de Mascaró. 10/ Plaça Catalana.

Dios etc. a V. M. mucher
J. Martini de Provençals 15 de febrer 1891
Joaquim Rivera

Signatura de Joaquim Rivera i Cuadrench

Projecte d'obres de 1883 a la casa de Joaquim Rivera. A la dreta l'aspecte actual amb la casa enderrocada

que no era altra cosa que la conjunció dels carrers de Garriga i Roca, Montserrat de Casanovas i Aguilar (escrit per error com plaça *Aliaga* en alguns documents).

El testament del propietari

Joaquim Rivera i Cuadrench va morir el dia 5 d'agost de 1919 a l'edat de 65 anys. La casa familiar era al carrer del Clot número 61, actualment en estat ruïnós. Per darrere de la casa hi passava el Rec Comtal (la Sèquia). En el mateix carrer hi tenia altres propietats. *La Veu de Catalunya*, l'endemà de la seva mort, va publicar una nota necrològica destacant el seu catalanisme amb aquests termes: "El senyor Rivera i Cuadrench, mercès a una vida plena de laboriositat, s'havia fet un nom entre els mestres d'obres, al qual ram pertanyia, i a més entre tots els que intervenen en afers de la propietat urbana. Els seus anuncis per les parets dels casals del Clot oferint terrenys, reclams escrits en català, en temps llunyans, quan l'escriure en la nostra llengua era cas insòlit per a molta gent, havia estat xamosa nota de la fàbrica barriada".

El senyor Rivera havia fet testament el dia 2 de juny de 1917 davant el notari Pere Arnau i Ribas. (4) Els termes en que està escrit el document són molt similars als usats en altres testaments de l'època. Reconeix que està casat amb Dolors Illamola Casteràs i que d'aquest matrimoni té tres fills. Precisa el document que aquests infants son "impúberes". De fet, el fill gran, Pere Màrtir Rivera Illamola, l'hereu, només tenia vuit anys quan va morir el seu pare. S'estipula que la mare, molt més jove que el marit, tindrà l'usudefruit dels béns del seu marit fins que el fill gran no arribi a la majoria d'edat (25 anys) o abans si aquest contrau matrimoni canònic. Quan això succeeixi, si la mare es queda a viure amb l'hereu ("siendo mantenida, asistida i vestida") tindrà dret a rebre una pensió vitalícia

de 150 pessetes mensuals; si la mare no viu amb el fill la pensió augmentarà a la quantitat de 450 pessetes mensuals. Els altres fills tenen dret a la llegítima. Si només n'hi hagués un (per la mort de l'altre), rebrà la tercera part de l'herència (l'hereu dues terceres parts); si en són dos, rebran cadascú una quarta part (l'hereu la meitat). En l'hipotètic cas de que cap dels fills pogués heretar, nomena com hereu el seu nebot, Joaquim Vilaseca i Rivera. Més endavant parlarem d'aquest nebot.

El text del testament inclou alguns apartats curiosos relacionats amb el catalanisme actiu del testador. Per exemple: "Que el fallecimiento, el oficio funeral y los dos aniversarios se anuncien en los diarios que sean considerados católicos y muy particularmente en los escritos en catalán". O també: "Ordena que todo lo que se relaciona con la sucesión de sus bienes y al enajenamiento de este testamento se haga y redacte en idioma catalán, en cuanto las leyes lo permitan, como sería este testamento si ellas no lo prohibieran". Tenint en compte que els fills són petits, nomena tutors a Narcís Verdager i Callís (director de *La Veu de Catalunya*, entre altres càrrecs) i a Santiago de Riba i d'Espanya, un dels líders de la Lliga i president de l'Institut Agrícola Català de Sant Isidre. Queda clar, doncs, que Joaquim Rivera i Cuadrench era un catalanista catòlic conservador. Un darrer detall: demana que es celebrin misses en sufragi de la seva ànima a la capella "en que está instalado el altar dedicado por el testador a San Antonio de Padua en la Iglesia Parroquial del Clot."

A mitjans de 1934, l'hereu Pere Màr-

El fill gran, Pere Màrtir Rivera Illamola, l'hereu, només tenia vuit anys quan va morir el seu pare, el 1919

tir Rivera Illamola va arribar a la majoria d'edat i esdevingué el propietari del 50% de la Caseta Blanca, tal com estava previst. Els seus dos germans disfrutaven cadascun del 25% restant. Amb anterioritat a 1934 la propietat havia patit dues segregacions. La primera fou una venda el 1924 a Isidre Pons de 318,81 m². La segona va ser més significativa. A mitjans de 1931, Joaquim Vilaseca Rivera (el nebot i cosí esmentat en el testament) va rebre en establiment 1.404,89 m². (5) Probablement va ser una operació motivada pel parentiu estret que hi havia entre els signants.

Entre 1960 i 1970 es varen produir quatre segregacions més de terrenys a l'eix del carrer de Llobet i Vall-llosera, per damunt de Camil Oliveras. El 1960, Lluís Giralt va comprar 379 m²; a finals de 1967, Enric de Yebra Pont va comprar 411,54 m²; a començaments de 1968 un espai d'extensió igual a l'anterior va ser venut a Esteve Gisbert; a mitjans de 1970 el matrimoni Bayot Escardívol va comprar 925 m². Amb totes aquestes segregacions i amb l'obertura de carrers, la Caseta Blanca va quedar reduïda a 20.875,39 m². Pel camí s'havien perdut més de 4.000 m².

Herències, segregacions i transmissions

L'hereu Pere Màrtir Rivera i Illamola va morir solter el 1973. La seva part va passar als seus germans: Joaquim va rebre dues terceres parts i la germana Dolors una tercera part. Dos anys més tard, el 2 de maig de 1975, va morir el germà segon, Joaquim Rivera i Illamola, també solter, sense testar. Va deixar, però, un testament hològraf (testament privat escrit) signat a Barcelona el 8 de juliol de 1963. Degut a aquesta situació, va ser necessari que intervingués el Jutjat de primera instància i que un notari redactés un protocol, segons el qual Joaquim Rivera nomenava hereus els seus

Joaquim Rivera i Illamola

arquitecte, morí ahir, dia 2 d'abril de 1975, a l'edat de 65 anys, confortat amb els Sants Sagraments i la Benedicció Apostòlica. (A. C. S.) — Els seus afligits: germana, M.ª Dolors; cosins i família tota, n'assabenten llurs amics i coneguts i els preguen de voler-lo tenir present en les oracions. — L'enterrament serà avui, dia 3, a dos quarts de cinc de la tarda, a l'església parroquial de Nostra Senyora dels Angels (carrer Balmes, 78), on s'oferirà una missa exequial pel bé de la seva ànima. — Casa mortuòria: Carrer Balmes, núm. 65. — No s'admeten flors. — No s'invita particularment.

LVG 03/04/1975

Esqueles dels fills de Joaquim Rivera i Cuadrench, Joaquim i M. Dolors Dolors Rivera i Illamola

dos germans. Però, havent premort el germà gran, tots els seus béns passaren a la germana Dolors. Per tots aquests fets, Dolors Rivera Illamola va esdevenir la propietària en ple domini de la finca la Caseta Blanca: un 25% per la legítima del seu pare; un 16.666% del seu germà gran, Pere Màrtir; i un 58,333 per l'herència del germà segon, Joaquim. En aquells moments Dolors rondaria els seixanta anys. La Caseta Blanca només era una de les propietats que varen arribar a les seves mans. N'hi havia altres a Barcelona i fora de la Ciutat Comtal, com a Igualada, per exemple. Com els altres dos germans, Dolors també era soltera.

El juny de 1976 la propietària va vendre a Edificaciones Colsta S.A. una extensió de terreny de 6.107,63 m². En aquest espai, qualificat al Pla General Metropolità d'equipament, s'hi va construir més tard la Residència de Sanitas i, en part, l'Escola Pit-roig. També es va obrir una part del carrer d'Alt de Pedrell. Després d'aquesta venda, de notable dimensió, la finca la Caseta Blanca va quedar reduïda a 14.767,76 m². Entre 1977 i 1978 es van produir tres noves segregacions que sumaven en total 965,63 m² quedant una resta de 13.802,13 m².

La Caseta Blanca venuda dues vegades

Més enllà d'aquestes vendes que escapçaren per tots cantons la Caseta Blanca, el principal problema va ser un altre. Al desembre de 1979 la Caseta Blanca va ser objecte de dues transmissions. Per

una banda, el 10 de desembre la finca va ser aportada per Dolors Rivera Illamola a l'acte fundacional de la Societat Trato S.A., empresa dedicada a la construcció d'habitatges (empresa vinculada als Traveria, familiars de la propietària). Deu dies més tard, el 20 de desembre, la mateixa senyora va vendre la finca a Maria Freixas Martí, la infermera que la cuidava. La finca s'havia venut dues vegades i d'aquí derivaren tots els problemes que ha tingut la propietat fins al dia d'avui.

Segons dades del Registre de la propietat, Dolors Rivera ven la Caseta Blanca "... a Doña Maria Freixas Martí, mayor de edad, soltera, ATS, de esta vecindad que la adquiere por el precio de cinco millones de pesetas que fueron pagadas antes del acto... Así resulta de la escritura otorgada en Calaf a veinte de diciembre de mil novecientos setenta y nueve, ante el Notario Don Martín Martín López..." La nova propietària va inscriure immediatament la compra al Registre de la Propietat. D'aquesta inscripció cal ressaltar dos fets: el notari no va veure amb els seus ulls els diners d'una venda que es va escripturar a Calaf, lluny de Barcelona. Dues situacions que fan pensar malament com veurem a continuació. (6)

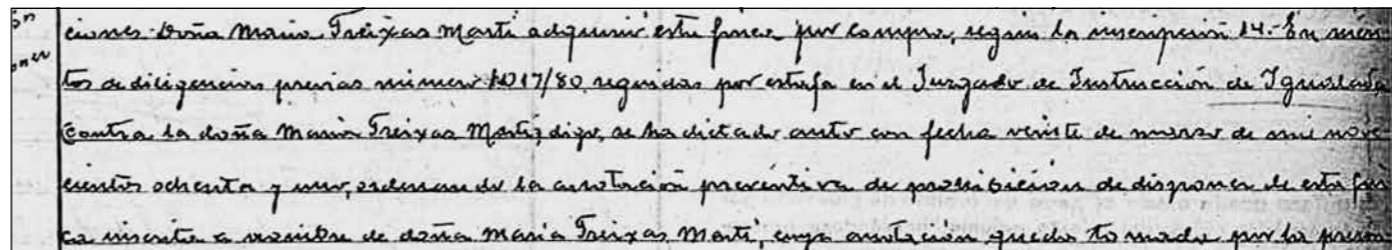
La resposta de l'altra part (l'empresa Trato S.A.) no es va fer esperar. El 1980 es van obrir unes diligències prèvies per estafa al Jutjat d'Instrucció d'Igualada contra Maria Freixas. En data 20 de març de 1981 es va dictar un acte ordenant l'anotació preventiva al Registre de

Doña María de los Dolores Rivera Illamola

Entregó su alma a Dios el día 31 de marzo de 1987. Su muy agradecida servidora María Freixas Martí, ruega a todas cuantas personas conocieron y trataron a tan excelente señora, la tengan presente en sus oraciones. Las Misas Gregorianas que se celebran en la parroquia de María Medianera (c. Entenza, n.º 200), se aplican en sufragio del alma de la Sra. Rivera.

LVG 10/04/1987

Retall de la inscripció al Registre de la prohibició de no poder disposar de la finca per part de Maria Freixas

trataron a tan excelente señora, la tengan presente en sus oraciones. Las Misas Gregorianas que se celebran en la parroquia de María Medianera (c. Entenza, nº 200) se aplican en sufragio del alma de la Sra. Rivera”. El text de l’esquela fa pensar que Maria Freixas va cuidar a la senyora Rivera fins als darrers dies de la seva vida.

A causa de tot plegat, la finca de la Caseta Blanca (el què en quedava) va patir l’abandonament propi d’aquests conflictes legals. A la pràctica, tot sembla indicar que Maria Freixas va mantenir la titularitat del 100% de la Caseta Blanca, però les demandes van continuar. No coneixem el dia a dia d’aquest procés, però sabem, per una anotació al Registre entrada el 28 de setembre de 2006, que el plet no estava ni molt menys resolt. Miquel Traveria Losada va promoure davant el Jutjat de Primera Instància número 34 de Barcelona una demanda en la que es demanava, entre altres coses, “...se declare la nul·litat de pleno derecho de las transmisiones efectuadas por la señora Rivera a favor de la señora Freixas, respecto a esta finca y otra radicante en el Registro 22 de Barcelona, instrumentadas a través de las escrituras de compraventa otorgadas el veinte de diciembre de mil novecientos setenta y nueve ante el Notario de Calaf, Don Martí Martín López, números de protocolo 521 y 523.” Demana el señor Traveria que “se condene a la demandada a entregar al señor Traveria la posesión de las dos citadas fincas”. Subsidiàriament, en cas de que no fos possible el retorn, es reclama que la senyora Freixas sigui condemnada a pagar al senyor Traveria la quantitat de 390.657,67 euros pel preu de la finca, més els interessos legals des que es va requerir el pagament, o sigui, des que es va presentar la demanda el 22 d’abril de 1997.

També a començaments de la dècada dels anys vuitanta del segle passat es varen segregat de la Caseta Blanca 800 m², terreny on l’empresa Trato S.A. hi va construir uns habitatges que es troben a la cantonada dels carrers de l’Arc de Sant Martí i Comalada. A causa del litigi sobre la propietat de la finca, els compradors d’aquestes cases es trobaren en la situació de què no les podien registrar. Els veïns i veïnes afectats, després d’anys de negociacions, van presentar una demanda al jutjat, a finals de 2007, contra Maria Freixas Martí, com a titular de la finca, contra Miquel Traveria Losada, hereu de la senyora Dolors Rivera Illamola i contra la mercantil Trato S.A. comercialitzadora de les edificacions en disputa.

La taca fosca central correspon a l’espai de la Caseta Blanca. Al costat, qualificació 7b (zona destinada a equipaments) d’aquesta finca segons el Pla General Metropolità

Cartell del concert del 18è aniversari de la Jungla ocupada, 2017

La situació privilegiada de la finca, amb amplis espais enjardinats, va atraure noies vinguts de tot arreu

La Caseta Blanca es converteix en la Jungla

Mentre passava tot això, la finca va quedar pràcticament abandonada. Aquest buit va ser aprofitat per grups de joves que varen ocupar la Caseta Blanca el 1999. La situació privilegiada de la finca, amb amplis espais enjardinats, va atraure noies i noies vinguts de tot arreu, tant d’aquí com de l’estranger. En l’entorn del món okupa, el lloc es va fer tan popular que el nom original de la finca, Caseta Blanca (molt poc conegut) fou substituït per la Jungla, que es va fer popular: Jungla pel jardí abandonat ple d’arbres vells i pel personal curiós que hi residia d’una manera fixa o temporal.

Les festes que s’hi organitzaven eren famoses en els mitjans juvenils alternatius. Grups musicals vinguts d’arreu d’Europa i d’altres llocs omplien la nit de sons eixordadors. El 2017 una trobada extraordinària va servir per celebrar el 18è aniversari. Els veïns i veïnes miraven entre encuriosits i preocupats aquestes concentracions de gent jove (o no tant, en alguns casos). La Caseta Blanca, convertida en la Jungla, era motiu de molts comentaris al barri. Fins a l’arribada dels okupes, els terrenys havien passat desapercebuts. Ara tothom en parlava i corri-

en els rumors més inversemblants sobre els seus propietaris i la titularitat pública o privada de la finca. Les llegendes urbanes van créixer.

A la pràctica, la finca s’anava degradant, tant en els elements edificats com en els espais enjardinats. A finals de març del 2017 hi hagué un incendi que va mobilitzar diverses dotacions de bombers per poder-lo apagar. Per altra banda, la família hereva de la Caseta Blanca estava duent a terme diverses gestions per regularitzar la situació legal de la finca, gestions que, finalment, arribaren a bon port. Fruit de tot plegat, el 18 de maig de 2017 el jutjat va autoritzar a les forces de seguretat a procedir al desallotjament del terreny. A primer hora del matí, furgonetes dels Mossos d’Esquadra prengueren posicions als carrers de l’entorn i entra-

ren a la finca on trobaren nou okupes. L’actuació es va dur a terme sense incidents. Acte seguit, un operari va canviar pany i es reforçaren els tancaments per evitar noves ocupacions.

La jungla, a partir d’aquesta data, torna a ser la Caseta Blanca i els seus propietaris, la família Traveria, negocien amb l’Ajuntament de Barcelona el futur d’aquest espai de poc més de 13.000 m². Les converses es troben en una fase inicial. Desitgem, però, que serveixin per dotar les barriades de la Font d’en Fargues i del Guinardó de noves zones verdes i d’equipaments.

Podeu trobar més informació sobre la Jungla a l’article publicat en aquesta mateixa revista “El moviment okupa al Guinardó”, pàgs. 63 a 73

NOTES:

- 1) Vegeu: Josep M. Huertas, Ernest Alòs, Desideri Diez. *Torre Llobeta. De palau medieval a Centre Cívic*. Ajuntament de Barcelona, 1993. El nomenclàtor del Guinardó conserva d’alguna manera el nom d’aquests antics propietaris, com és el carrer de Dalmau de Creixell, i el passatge de Comas d’Argemí, tots dos en terres de la Torre Llobeta.
- 2) Notari Fèlix Veguer i Avella. Arxiu Històric de Protocols de Barcelona (AHPB), 1.047/87, 21 de gener de 1800.
- 3) Francesc Boada i Pujadas ven a Joaquim Rivera i Cuadrench. Notari Josep Umbert i de Soler. AHPB 1381/62, data 14/3/1891, protocol 113.
- 4) Testament de Joaquim Rivera i Cuadrench. Notari Pere Arnau Ribas, AHPB 1416/111, data 2/6/1917
- 5) Nascut el 1885, Joaquim Vilaseca Rivera va ser un arquitecte molt valorat. Ajudant d’Adolf Florensa als inicis de la seva carrera, va ocupar el càrrec d’arquitecte en cap de l’Agrupació d’Edificis Municipals de l’Ajuntament de Barcelona. Com a propietari del terreny esmentat al Guinardó, el 10 de juliol de 1946 va dirigir una instància a l’Ajuntament de Barcelona que deia així: “Don Joaquin Vilaseca Rivera, domiciliado en el paseo de Gracia nº 86, 3º, en nombre propio y en el de otros propietarios de fincas situadas en la calle Aguilar, Llobet i Vallosera, ‘Arc de Sant Martí’ y Amilcar, tiene el honor de exponer lo que sigue: En el sector del Plano de la Ciudad limitado por las calles Amilcar, Comalada, ‘Arc de Sant Martí’, Oliveras, Llobet i Vallosera, plaza Catalana, Amilcar, Sales i Ferrer, Garriga i Roca, Parque del Guinardó, Paseo de la Fuente Fargas (desde Pedrell siguiendo el interior de la manzana) avenida Federico Rahola, paseo Maragall y Amilcar, la casi totalidad de las construcciones levantadas son chalets, a pesar de hallarse dicho sector comprendido en las Ordenanzas Municipales dentro de una zona de alturas limitadas, no obstante ser la extensión indicada montañosa y de acentuado relieve, y que constituye el primer fondo desde el llano de la Ciudad, hacia el N.O. del límite verde y ondulado de la montaña. A fin de prevenir a tiempo la posible pérdida de un bello y pintoresco panorama, sugiere el suscrito a V.E. el estudio de la posibilidad de convertir el sector indicado en zona de construcción exclusiva de chalets y sujeta a la Ordenanza correspondiente...” La proposta va ser sotmesa a debat tant a l’Ajuntament com entre els propietaris afectats, entre ells els germans Baltasar i Santiago Fargas de Casanovas. A finals de 1953 la Comissió Superior d’ordenació provincial de Barcelona va acceptar la proposta dient que “... constituye una acertada medida encaminada a la defensa del paisaje urbano en un sector de franco relieve montañoso y, por tanto, inadecuado para la edificación compacta de casas de altura limitada, protegiendo, además, el carácter idóneo de determinados polígonos de la Ciudad contra la constante amenaza de uniformidad que lleva tras de si una Ordenanza de tipo general de edificación continua, esta presidencia... estima pertinente la propuesta de la Ponencia y, en su virtud, informa favorablemente...” Seria bo saber en quina situació legal es troba actualment tot aquest territori.
- 6) Un altre fet descriu la personalitat de Maria Freixas Martí. El diari *El País* (5 de març de 1981) va publicar una nota signada per Alfons Quintà on es deia que aquesta senyora havia falsificat el títol d’ATS, raó per la qual fou detinguda. En aquell moment la Maria tenia 48 anys